

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 48.

ΤΟΜΟΣ Β'.

26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1893.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΙΤΛΩΝ

«ΠΡΟΕΔΡΟΥ» ΚΑΙ «ΤΟΠΟΥ» ΕΠΕΧΟΝΤΟΣ.

Δημοσιεύσαντες προηγουμένως ἔγγραψον γνώμην τοῦ γεγραμμένου μητροπολίτου Ἀμασειας κ. Ἀνθίμου Ἀλεξούδη ἐπὶ τοῦ περὶ τῆς Μεσαιωνολογικῆς Ἑταιρίας τεθέντος θέματος «Τί σημαίνει ἱστορικῶς καὶ κανονικῶς ὁ τίτλος «προέδρου» καὶ ὁ «τόπος» ἐπέχοντος» ἐν ταῖς ἀρχιερατικαῖς ὑπογραφαῖς, ἐκδίδομεν νῦν καὶ νεωτέραν διὰ ταύτης ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀμασειας ἀπαντᾷ εἰς ἀντίρρην, ἣν ἐν ἐφημερίδι συμριπτικῇ ἐξέδωκεν ὁ θεοφίλ. ἐπίσκοπος Ἡλιουπόλεως καὶ Θυατείρων κ. Ταράσιος, εἰς διάφορα ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦρου συμπέρασματα προβαίνων. Πρὸς τὴν Ἑταιρίαν ἀπέστειλεν ἰδίαν ἐμβριθῆ καὶ λιτὴν γνώμην καὶ ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Σμύρνης κ. Βασίλειος, ταύτην δέ, μετὰ τὴν ἐν συνεδρίῳ τῆς Ἑταιρείας ἀνέγνωσιν, ὡς καὶ δευτέραν γνωμοδότησιν, δι' ἧς ὁ πολυτίμος ἐρευνητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ ἡμέτερος φίλτατος συνεργάτης κ. Μανουὴλ Ι. Γεδεών εἰσάγει τὴν πειστικωτέραν τοῦ προβλήματος λύσιν, θέλων ἐδημοσιεύσει ἐν προσεχεῖ τῆς «Ἐβδομάδ. Ἐπιθεωρήσεως» ἀριθμῷ.

Λίαν ἀσμένως εἶδομεν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 167 τοῦ 1893 φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος «Κωνσταντινουπόλις» δημοσιευομένας παρατηρήσεις τινάς, μετενεχθεῖσας ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Ἀμαλθείας» ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν ἐν Κων/πόλει Μεσαιωνολογικῇ Ἑταιρίαν ἀποσταλείσης πραγματείας ἡμῶν περὶ τῶν ἐν ταῖς ἀρχιερατικαῖς ὑπογραφαῖς τίτλων «προέδρου» καὶ «τὸν τόπον ἐπέχοντος», δημοσιευθείσης ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» (ἐτος II', σελ. 67) καὶ τῇ «Ἐβδομαδιαίᾳ Ἐπιθεωρήσει» τοῦ «Νεολόγου» (τόμος Β', σελ. 541 καὶ ἐξῆς). Ἀλλ' ἀναγνόντες καὶ θεωροῦντες τό γ' ἐφ' ἡμῖν αὐτὰς οὐ μόνον εἰς ἀκριβεστέραν ἐξέλεγχσιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας μὴ τεινούσας, ἀλλὰ

τοῦναντίον εἰς μείωσιν αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἀναγκαζόμεθα, καίπερ ὄψε, ὡς περιστοιχούμενοι καὶ ὑπὸ ἀρχιερατικῶν καθηκόντων, ὅπως καὶ ἡμεῖς μεθ' ὅλην τὴν βαθεῖαν ὑπόληψιν, ἣν τρέφομεν πρὸς τὸν σοφὸν ἱεράρχην τῆς Ἡλιουπόλεως Ταράσιον, ἐπενέγκωμεν τὰς δεούσας παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς πολλοῦ λόγου ἀξίας ἐπικριτικῆς καὶ συμπληρωτικῆς, κατὰ τὴν θεοφιλίαν του, πραγματείας.

Καὶ πρῶτον περὶ τοῦ τίτλου «Πρόεδρος» προκειμένου, ὁ σοφὸς ἱεράρχης ἐν τῇ ἐν λόγῳ πραγματεῖᾳ αὐτοῦ ἐπάγει τάδε· «Ἡ λέξις προεδρεύω, πρόεδρος, προεδρικῶς, ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ οὐχ εὐρίσκειται, οὐδὲ καὶ ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσιν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων οὐδεὶς μνημονεύεται ὅτι ὡς πρόεδρος ἡπροεδρικῶς ἐλάβε ποτε τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα Ἐκκλησίαν καὶ ὅτι. . . . κατ' ἐκκλησιαστικὴν σημασίαν καὶ ἐννοίαν πρόεδρος ἢ προεδρικοὶ καλοῦνται οὐχὶ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ μητροπολίται οἱ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν σχολάζουσιν μετατιθέμενοι. . . . ἀλλ' ὅτι τοιοῦτοι εἶναι καὶ λέγονται πάντες ἀνεξαιρέτως καὶ μόνον οἱ μητροπολίται οἱ ἀπὸ μείζονος εἰς ἐλάσσονα ἐκκλησίαν μετατιθέμενοι κατ' οἰκονομίαν πάντως ἐκκλησιαστικὴν καὶ συγκατάθεσιν».

Τοιαῦτα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὑφ' ἡμῶν λεχθέντων καὶ τελείαν λύσιν τοῦ προκειμένου ζητήματος ἐπάγει ὁ ρηθεὶς ἱεράρχης, οὐχὶ ὅμως ἄχραντα καὶ τέλεια ἐν πᾶσι καὶ ἀναμάρτητα καθ' ὅσον ἐν μὲν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἀναγινώσκειται, ὡς γνωστόν, ἡ λέξις «πρωτοκαθεδρία»· «φιλοῦσι τὴν πρωτοκλήσιαν ἐν τοῖς δαίπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς» (Ματθ. 23, 6. Μαρκ. 16, 39. Λουκ. 11, 43), ταυτοῦριζος καὶ ταυτοσημῶς τῇ λέξει «προεδρία». Ἐν δὲ τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσιν ἴσως μὲν δὲν εὐρίσκονται αἱ λέξεις αὗται τοῦτο ὅμως, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν σοφισμάτων, δεόν να μὴ λαμβάνηται ὡς ἀποδείξεις καὶ τῆς ἀνυπαρξίας καὶ τῶν πραγμάτων ὡς καὶ ἐν πλείστοις ὁδοῖς ἀλλοῖς ζητήμασι θεολογικοῖς δὲν γίνεται χρῆσις τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μετὰ ταῦτα διτυπωθέντων ὁρων, καίπερ ὑπαρχόντων τῶν

δι' αὐτῶν ἐκφραζομένων ἐννοιῶν καὶ πραγμάτων· ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ αἱ ἐν τῇ Ἀποστολικῇ ἐποχῇ ἐν χρήσει οὐδαὶ ἐκφράσεις αἱ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἡμῶν πραγματείᾳ προγραφείσαι, πρῶτος ἐν ἰσοῖς (Primus inter pares), Ἐπίσκοπος πρώτης ἑδρας (Episcopus primae sedis), ἡγούμενοι, προεστῶτες (Prepositi, Anstites), καὶ ἄλλαι πολλαί, τί ἄλλο σημαίνουσιν ἢ ὅπερ καὶ ἡ λέξις «πρόεδρος»; Παρὰ δὲ τοῖς Πατρῶσιν οὐδεὶς λέγεται Πρόεδρος, ἢ ὅτι προεδρικῶς ἐλαβε τὴν δεῖνα ἐπαρχίαν ἐν ἀντιδιαστολῇ βεβαίως πρὸς ἄλλους μὴ τοιούτους, καθ' ὅσον καὶ παρ' αὐτοῖς ἦν ἐν χρήσει ἡ περὶ τῆς λέξεως ταύτης ἐν τῇ ἀποστολικῇ ἐποχῇ καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπικρατούσᾳ ἐννοια, καθ' ἣν δηλ. πρόεδρος καλεῖται πᾶς ἐπίσκοπος ὡς προεδρεύων, προϊστάμενος, τῆς αὐτοῦ παροικίας, ὅπερ εἰρηται καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἡμῶν πραγματείᾳ, μαρτυρεῖται δὲ καὶ βεβαιοῦται ὑπὸ πάντων, ὡς π. χ. ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Θεοδώρου, γράφοντος «πρόεδρος Ἀντιοχείας... πρόεδρος Λαοδικίας... πρόεδρος Δορυλαίου... πρόεδρος τῆς Κωνσταντινέως... πρόεδρος τῆς Ρώμης» «πρόεδρου ταῖς δεομέναις Ἐκκλησίαις προεδάλετο» (Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ. βιβλίον Δ.), ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τῶν ἱερῶν Κανόνων, ἐνθα ἀναγινώσκουμεν «καὶ ψηφί τὸν Κων/πόλεως ἀρχιεπίσκοπον ἔχειν τῶν ἄλλων τὴν προεδρείαν» (τόμος Α', σ. 42, 143) «καθὼς καὶ τῷ ἐν τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ προεδρεύοντι» (τόμ. Β', σ. 128) «τῷ δὲ Κων/πόλεως προέδρῳ ἔξεσθι...» (τόμος ΣΤ', σ. 428) ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Νικοπόλεως καλουμένου «πρόεδρου τῆς «παλαιᾶς Ἡπείρου» (Baron. Annal. ad an. Chr. 519) ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ καὶ ὑπὸ τῆς Α' Θεοφιλίας τοῦ ἁγ. Ἠλιουπόλεως μνημονευθέντος, ὅστις «προεδρείαν τῶν Ἀποστόλων γράφων ἐννοεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπισκοπὴν ἣτοι τὸν βαθμὸν ταῦ ἐπισκόπου» (Ἐπιστολὴν νεῖ.) ἐτι δὲ καὶ ὑπὸ πλείστων ὁσῶν ἄλλων (ἰδ. καὶ ΜΗ' κανόνα τῆς ΣΤ' ἁγίας οἰκουμ. Συνόδου). Ὡστε κατὰ ταῦτα, πᾶς ἐπίσκοπος καλεῖται πρόεδρος τῆς αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῆς παροικίας καὶ εἶναι καὶ γινώσκειται ὁ φυσικὸς πρόεδρος τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ αὐτῆς. Εἴτα ὅμως ἐκ τῆς καθολικῆς ταύτης σημασίας, καὶ μέχρι σήμερον σωπικῶς καὶ ἐν τῷ πνεύματι τῆς Ἐκκλησίας σωζομένης, ἐλήφθη ἡ λέξις ὑπὸ ἑτέραν εἰδικωτέραν σημασίαν καὶ ἀπεδίδετο, ὡς λέγομεν καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἡμῶν πραγματείᾳ, ἐκείνῳ τῶν μητροπολιτῶν, ὅστις ἢ μετετέθη ἐκ τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν τινα, ἢ πρὸς τῇ αὐτοῦ καὶ ἑτέραν προεδικήσας, κατ' ἐπίδοσιν, ἐπαρχίαν, ἐκκλησιαστικῇ ἀποφάσει, καθ' ὅσον κανονικὸς ἐπίσκοπος ὀνομάζεται καὶ εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, ὑπὲρ οὗ τὸ μυστήριον τῆς χειροτονίας ἐπιτελεῖται καὶ ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ παναγίου Ἡνεύματος ἐκφωνεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀνακηρυττομένου ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἐπισκοπῆς ἢ μητροπόλεως, τῇ κανονικῇ ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν ἁγιωτάτων μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων· πᾶσαι δὲ αἱ μετὰ ταῦτα γινόμεναι μετὰθεσεις αὐτοῦ ἀνάγονται εἰς τὰς κατ' ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν ἀνέκαθεν γινόμενας πράξεις τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπαγορευόμενας, καὶ οὐχὶ, ὡς λέγει, ὁ σοφὸς ἱεράρχης ὅτι «πρόεδροι» εἶναι καὶ λέγονται πάντες ἀνε-

ξαιρέτως καὶ μόνοι οἱ μητροπολῖται οἱ ἀπὸ μείζονος εἰς ἐλάσσονα Ἐκκλησίαν μετατιθέμενοι, καθ' ὅσον ἐχομεν πλείστα παραδείγματα ἀρχιερέων, ἅτινα ἀγνοοῦμεν πῶς διέφυγον τὸ ὀξυδερκὲς βλέμμα τοῦ σοφοῦ ἱεράρχου, μετετεθέντων ἀπὸ ἐλάσσονος εἰς μείζονα ἐπαρχίαν καὶ φερόντων τὸν τίτλον τοῦ προέδρου τῆς εἰς ἣν μετετέθησαν ἐπαρχίας· οὕτω π. χ. ὁ Σηλυβρίας Ματθαῖος (1834—1838) γενόμενος Δημητριάδος (1838—1841), καὶ μετὰ ταῦτα Γάνου καὶ Χώρας (1841—1845), ὑπεγράφητο ἐν ἐπισήμοις πατριαρχικαῖς καὶ συνοδικαῖς πράξεσι «πρόεδρος Γάνου καὶ Χώρας», καίτοι ἡ μετὰθεσις ἦν ἀπὸ ἐλάσσονος εἰς μείζονα ἐπαρχίαν. Τῷ Λαοῖσθης Διονυσίῳ δίδεται ἡ Προῦσα προεδρικῶς (τῷ 1660) (Ἀθ. Ὑψηλάντου σελ. 160)· ὁ Σουγδαίας γενόμενος Νικαίας (1488) ὑπεγράφητο «ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης πρώην Σουγδαίας καὶ πρόεδρος Νικαίας Θεοφάνης» (Ἐκκλ. Σύλλεκτη Ἐπαμεινώνδου Σταματιάδου, ἐν Σάμῳ, 1891 σελ. 34)· ὁ Περγάμου προσκτησάμενος καὶ τὴν Αἰνον, κατ' ἐπίδοσιν, ἐπὶ πατριαρχῶν Κων/πόλεως Ἰωάννου τοῦ Γλυκῆος ὑπεγράφητο «ὁ Περγάμου καὶ πρόεδρος Αἰνῶν Ἀϊσένιος» (1315)· ὁ δὲ Νυμφαίου ὑπεγράφητο «ὁ Νυμφαίου καὶ πρόεδρος Δέρκων Θεόδουλος» (1316)· ὁ Βρύσεως ὁμοίως ὑπεγράφητο «ὁ Βρύσεως καὶ πρόεδρος Κυζίκου Θεόδωρος» (1370) (Acta Patriarchatus τόμ. Α', σελ. 5, 51, 531). Ὁ μακαρίας μνήμης Πατριάρχης Κων/πόλεως Διονύσιος ὁ Ε' ἀπὸ Κρήτης, Διδυμοτείχου, εἴτα Ἀδριανουπόλεως γενόμενος, καὶ μετέπειτα Νικαίας ὑπεγράφητο «πρόεδρος Νικαίας Διονύσιος» (ἴδε ἐγκυκλίους ἐκκλησιαστικὰς ἐπιστολάς τῆς 6 καὶ 7 Ἰουνίου τῆς 15 Ἰουλίου καὶ 16 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1882, τῆς 3 Μαρτίου τῆς 31 Μαΐου τῆς 17 Ἰουνίου τῆς 15 Ἰουλίου καὶ τῆς 10 Νοεμβρίου τοῦ 1883· ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου πρώην Κων/πόλεως Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ ἑτέρας ἐφεξῆς ἐπὶ τῆς τοποτηρητικῆς τοῦ αἰμυνήστου Ἐφέσου κυροῦ Ἀγαθαγγέλου τῷ 1884) καίπερ τῆς μετεθέσεως ἀπὸ ἐλάσσονος εἰς μείζονα ἐπαρχίαν οὐσῆς. Ἐνταῦθα παρεκδικτικῶς δεόν νὰ εἰπωμεν ὅτι ἐξ ἑθους ἀρχαίον τῷ λαμβάνοντι ἐκ περιτροπῆς τρεῖς διαφόρους ἐπαρχίας ἀρχιερεῖ, κατὰ τὴν ἀνάγκην, οἰκονομίᾳ χωρὶς ἢ Ἐκκλησία, εἶχε καὶ εἰς τετάρτην ἐπαρχίαν διώριζε τὸν ἴδιον, ἀπένευεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην προεδρικῶς, κακεῖνος δὲ συνεπῶς ὑπεγράφητο πρόεδρος τῆς τοιαύτης ἐπαρχίας· τοῦναντίον δὲ πάλιν ἐξ ἑθους ἀρχαίον κεκτημένου ἰσχύος ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἐν ἐνεργείᾳ οὐσῆς, πᾶς ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης ἢ πατριάρχης δύναται ἐκ περιτροπῆς νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν αὐτοῦ θρόνον δις, τρίς καὶ πολλάκις ὡς π. χ. ὁ ἀοίδιμος Κύριλλος ὁ Λούκαρις ὁ ἐξάκις τὸν οἰκουμένικόν πατριαρχικόν θρόνον κοσμήσας καὶ ἑτέροι πατριάρχαι καὶ μητροπολῖται ὡς ὁ μακαρίτης Περσκόπιος (ὁ Μπαλτζόγλου) τρίς ἐκ περιτροπῆς λαβὼν τὴν μητροπολὶν Σωζουαγαθουπόλεως τῷ 1834—1836, τῷ 1842—1852 καὶ τῷ 1858—1872 καὶ ἄλλοι πλείστοι. Ὡστε ἐκ πάντων τούτων τῶν παραδειγμάτων καταφαίνεται ὅτι ἢ τε ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἢ ἐνός καὶ ἡ διπνεκῆς πράξις τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἑτέρου ἐπιμαρτυροῦσι πᾶν τὸ ἐναντίον τῆς λεγανθῆσιν γνώμης τοῦ ἀγαπητοῦ

ἡμῶν ἀδελφοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἡλίουπό-
λεως Ταρσίου.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν τίτλον «τὸν τόπον ἐπέχων» ὁ ἅγιος Ἡλιουπόλεως ἐπιδοκῶς καὶ ἐκφαντικῶς ἀποφαίνεται, χάριν ἱστορικῆς διήθεν ἀληθείας καὶ ἀκριβεστέρας ἐξελέγξας τῶν πραγμάτων, ὅτι ὁ τίτλος οὗτος ἀνέρχεται εἰς χρόνους ἀρχαιότερους τοῦ μεσαιῶνος καὶ εἰς κύκλον πολὺ εὐρύτερον τοῦ ἡμῶν εἰρημένου, καθ' ὅσον ἀπενέμετο εἰς πάντας ἀδιακρίτως τοὺς ἀρχιερεῖς τοὺς ἐν τινι οἰκουμένη ἢ τοπικῇ συνόδῳ ἱεράρχας ἀντιπροσωπεύοντας ἐτέ-
ρους μὴ δυναμένους ἕνεκα διαφόρων αἰτίων αὐτο-
προσώπως παρουσιάζειν καὶ ὅτι μὲν τοῦτο ἀληθὲς οὐδεὶς ὁ ἀμφιδόλων, οὐδὲ ὁ ἀγνοῶν, ὅσον ἐλάχισται καὶ ἂν ᾤσιν αἱ ἱστορικαὶ αὐτοῦ γνώσεις· τὸ τοιοῦτον ὅμως ἦν πρόσκαιρον καὶ προσωρινὸν διαρκοῦν μό-
νον, πλὴν ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, ἀπλῆς ἱστορικῆς
μνείας ἕνεκα γιγνομένων, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς
συνόδου ἢ προκαλούσης τοῦτο ἀνάγκης, διὸ καὶ ἔχο-
μεν πλεῖστα ὅσα παραδείγματα ἀρχιερέων ἐν διαφό-
ροις συνόδοις, ἔτι δὲ καὶ τοῦναντίον, ἀπαντῶμεν δηλ.
παραδείγματα πλεῖστον ἀρχιερέων τῶν αὐτῶν ἀντι-
προσωπευμένων ὑπὸ διαφόρων ἐν διαφόροις συνό-
δοις· οὕτω π. χ. ὁ Ἐφέσου Δανιὴλ ἐν μὲν τῇ ἐν τῷ
πανσέπτῳ ναφ τῆς Παμκακαρίστου συγκροτηθεῖσθαι
συνόδῳ τῷ 1484 συνεδριάζων ἐπέχει καὶ «τὸν τόπον
τοῦ ἁγιοτάτου πάπα καὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας
Γρηγορίου», ἐν δὲ τῇ κατὰ τὸ 1488 συγκροτηθεῖσθαι
συνόδῳ περὶ τῆς τοῦ δευτέρου εἰς τὸν πατριαρχικὸν
θρόνον ἀποκαταστάσεως Διονυσίου τοῦ Α' ὡσαύτως
συνεδριάζων ἔχει καὶ τὰς γνώμας τοῦ Χαλκηδόνος
καὶ τοῦ Μπυλίνης (ὅρα Ἐκκλησιαστικὰ σύλλεκτα
σελ. 29, 33). Τὸν δὲ Ρώμης βλέπομεν ἀντιπροσωπεύ-
μενον ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ Θεσσαλονίκης, ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ
Ἀθηνῶν, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τοῦ Κορίνθου, ἢ τοῦ Γορτύ-
νης, τοῦ Δυρραχίου, τοῦ Πατρῶν, καὶ Κῶου, ἢ καὶ
ὑπὸ ἄλλων διαφόρων προσώπων τοῦ ἱερατικοῦ κατα-
λόγου (ὅρ. πρακτικὰ ἱερῶν Συνόδων καὶ Πραγματεῖαν
περὶ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ οἴκου· πατρι-
αρχικοῦ θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ὀρθοδόξων Ἐκ-
κλησιῶν, ὑπὸ Γρηγορίου ἀρχιεραγματέως τῆς ἱερᾶς
Συνόδου, ἐν Κωνιόλει, 1860, σελ. 19 καὶ ἐφεξῆς). Ἐκ
τῶν εἰρημένων καταφαίνεται ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ἁγίου
Ἡλιουπόλεως λεχθὲν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ οὔτε
ὡς νέον τι, καθ' ὅσον οὐδεὶς ὁ ἀγνοῶν τοῦτο, οὔτε
ὡς δυνάμενον λῦσαι τὴν ὑπὸ τῆς τῶν Μεσαιωνικῶν
ἐρευνῶν ἑταιρίας προταθεῖσαν ἡμῖν ἐρώτησιν, τὴν
καὶ προκαλέσασαν τὴν προηγουμένην πραγματεῖαν
ἡμῶν. Τοῦτο ἐπίσης ἀδυνατεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ
καὶ ἡ ἑτέρα τοῦ τίτλου τούτου φάσις, καθ' ἣν οὗτος
ἀπεδίδετο ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων ἢ τῆς Ἐκκλησίας
ἢ καὶ ἀμφοτέρων εἰς διαφόρους ἀπλῆς τιμῆς ἕνεκεν,
ὅπερ προερίπται καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἡμῶν πραγματεῖᾳ,
οὐκ ἴσμεν δὲ πῶς ἀπεδωπλήθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιου-
πόλεως. Τοιαῦτα παραδείγματα μετὰ τῶν ἄλλων
(ὅρα Ἐκκλ. Σύλλεκτα Ἐπαμ. Σταματιάδου, σελ. 16.
33... Χρονογράφον Δωροθέου Μονεμβασίας, ἐν Βενετίᾳ,
1818, σελ. 397... Acta Patriarchie tom. Α', σελ. 118, 119)
ἔχομεν καὶ τὰ ἐπόμενα, ἅτινα ἀναγινώσκόμεν ἐν χει-
ρογράφῳ κώδικι ἐπιδήμῳ νομίμῳ, ἐξ ἀρχαιότερου

τοιοῦτου ἀντιγραφέντι τῷ 1689, ἐνθα φαίνονται ἐκ
προνομίου ἐκκλησιαστικοῦ ἢ βασιλικοῦ

ὁ Καισαρείας	ἔχων καὶ τὸν τόπον τοῦ Ἀλεξανδρείας
ὁ Ἐφέσου	» » » τοῦ Ἀντιοχείας
ὁ Ἡρακλείας	» » » τοῦ Ἱεροσολύμων
ὁ Θεσσαλονίκης	» » » τοῦ Ἀγκύρας
ὁ Τορνόδου	» » » τοῦ Καισαρείας
ὁ Ἀδρ πόλεως	» » » τοῦ Ἐφέσου
ὁ Κορίνθου	» » » τοῦ Ἡρακλείας
ὁ Μονεμβασίας	» » » τοῦ Σίδης
ὁ Ἀθηνῶν	» » » τοῦ Ἀγκύρας
ὁ Τραπεζοῦντος	» » » τοῦ Καισαρείας
ὁ Λαρίσσης	» » » τοῦ Ἐφέσου
ὁ Ναυπάκτου	» » » τοῦ Σάρδεων
ὁ Φιλίπ πόλεως	» » » τοῦ Ἐφέσου
ὁ Ρόδου	» » » τοῦ Κυζίκου
ὁ Σεργῶν	» » » τοῦ Ἐφέσου
ὁ Φιλίππων	» » » τοῦ Σάρδεων
ὁ Θινῶν	» » » τοῦ Σίδης
ὁ Λακεδαιμονίας	» » » τοῦ Νικαίας.

Ἐν τοῖς τοιοῦτοις κατατακτέοι καὶ οἱ ἐν τῇ προ-
τέρᾳ πραγματεῖᾳ ἡμῶν μνημονευθέντες μνητροπολί-
ται, Οὐγγυροβλαχίας καὶ μέρους Οὐγγυροβλαχίας, ὧν
ὁ πρῶτος εἶχε τὸν τόπον τοῦ Καισαρείας, ὁ δὲ δεύτε-
ρος τοῦ Ἀμαθείας ἐκ προνομίου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας
ἐπιδραβευθέντος αὐτοῖς ἐκ παλαιοῦ ἔτι δὲ καὶ ὁ ὑπὸ
τοῦ ἁγίου Ἡλιουπόλεως μνημονευθεὶς Παρο-Ναξίας,
ὅστις ἐπ' ἐκκλησίας φημίζεται ὡς ἐπέχων «τὸν τόπον
τοῦ Ἐφέσου». Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ ἐπισκοπαὶ Πά-
ρου καὶ Νάξου ἠνῶθησαν εἰς μίαν, προαχθεῖσαν εἰς
μνητροπολιν, σφλκ' ἰνδικτ. 5' (6, 591) = 1083, ὅπερ
συμπέπτει ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι τῆς βασιλείας
τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ (1081
-- 1118) (Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκη τῆς Εὐαγγελικῆς
Σχολῆς, περιοδ. Β', ἔτος Α', ἐν Σμύρνῃ, 1876, σελ.
67). Ἐν τούτοις ὅμως ἀμφότεραι αὗται αἱ περιστάσεις
οὐδαμῶς καθ' ἡμᾶς δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κα-
νὼν καὶ πρᾶξις διαρκῆς τῆς Ἐκκλησίας οὐδὲ ἱκανο-
ποιοῦσαι ἡμᾶς τε καὶ τοὺς φίλους ἑταίρους τῆς τῶν
Μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν ἑταιρίας, διὸ καὶ ἐμμένομεν
τοῖς προορηθεῖσι καὶ προγραφείσιν, ὅτι δηλ. ὁ τίτλος
«τὸν τόπον ἐπέχων» ἀπενέμετο ἐκείνῳ τῶν μνητρο-
πολιτῶν, ὅστις πρότερον ἐπίσκοπος ὦν μνητροπολί-
του τινος, εἴτα, ἐκλιπόντος τούτου καὶ τῆς μνητρο-
πόλεως αὐτοῦ σχολασάσης ἢ μὴ, προήγετο εἰς μνη-
τροπολίτην, ἀπονεμομένον αὐτῷ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας
τῶν τίτλων καὶ προνομίων τῆς σχολασάσης ἢ μὴ
μνητροπόλεως. Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθὲς καὶ ὀρθὸν ἢ τε
Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἀφ' ἐνός καὶ ἡ διηγετικὴ πρᾶ-
ξις τῆς Ἐκκλησίας ἀφ' ἑτέρου μονοουχὶ φωνῇ ἀ-
φᾶσι, διακηρύττουσαι ἕνεκα τούτου τοῦτο μὲν ὡς
διηγετικὴ καὶ αἰώνιος, τὰ δὲ ἑτέρα πρόσκαιρα, καὶ
προσωρινά. Διὸ καὶ βλέπομεν ὅτι, ἐκλιπύσης τῆς
μνητροπόλεως Κλαυδίουπόλεως, ὁ τέως ἐπίσκοπος αὐ-
τῆς Ποντοπρακλείας, τιμθεὶς εἰς μνητροπολίτην
παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Βασιλείας, ἐπέχεε τὸν
τόπον, τὴν τε ἐξαρχίαν καὶ λοιπὰς προνομίας τοῦ
Κλαυδίουπόλεως. Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῶν μνη-
τροπολιτῶν Φιλαδελφείας καὶ Ἀτταλείας, ἔτι δὲ καὶ
περὶ τῆς μνητροπόλεως Νικαίας, ἥτις πρότερον ἐπι-

σκοπή οὐσα τοῦ Νικομηδείας, εἴτα εἰς μητρόπολιν προαχθεῖσα ἐπὶ Οὐάλεντος καὶ Οὐαλεντιανοῦ (+364), ἐπρυτανεύθη διὰ τῶν αὐτῶν τίτλων καὶ προνομίων τῆς μητροπόλεως, διὸ καὶ τιτλοφορεῖται ὁ μητροπολίτης Νικαίας ὑπέρτιμος καὶ ἐξαρχος πάσης Βιθυνίας. (Σύνταγμα ἱερ. Κανόνων· τόμ. Β', σελ. 66...). Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἐγράφημεν ἐν Ἀμυσῷ τῇ καθ' ἡμᾶς Μητροπόλει

τῇ 23. Αὐγούστου 1893.

+ Ὁ Ἀμασειᾶς ΑΝΘΙΜΟΣ.

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΠΤΩΧΕΙΑ

κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΤΙΚΑ.

Ἐν σελ. 922, στήλῃ α', στίχῳ 59 γίνεται μνεία τῶν λιτῶν πύρων τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ σχολῆς· πρὸς μαρτυρίαν τῶν γραφομένων ἐκδιδώμι το κείμενον τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλλίου, δι' οὗ Καλλίνικος ὁ ἀπὸ Νικαίας ἐμπεδοῖ τὰ τῆς σχολῆς ἔσοδα, γράφων ἐν λεπτομερείᾳ, ὡς εἶριστο τῷ τότε χρόνῳ καὶ τῇ τότε γενεᾷ. Ἀπὸ τοῦ σιγγιλλίου τούτου ἀναμνησθόμεν ὅτι ἡ κοινότης τῶν ὀρθοδόξων ὁμογενῶν τοῦ Σταυροδρομίου εἶχεν ὠρισμένον πρὸς διδασκαλίαν τῶν παιδῶν ἴδιον οἶκον, ὑποδομημένον πρὸ τοῦ 1804. Αὐτοῦ εἰκάζω ὅτι ἐλειτούργει στοιχειώδης τις σχολή. Περὶ δὲ τῆς ὁμογενοῦς ὀρθοδόξου κοινότητος τοῦ Σταυροδρομίου ὑφιστάμενης αὐτοῦ καὶ πρὸ τοῦ 1600 ἔγραψα βραχυτάτην ἀπομνησιν ἐκδιδομένην ἐν τοῖς φύλλοις τοῦ « Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος » τῆς 24, 25 καὶ 27 Σεπτεμβρίου τοῦ παρόντος ἔτους 1893, ἐν ᾗ καὶ δύο σχετικὰ γράμματα ἐξέδωκα, τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Τιμοθέου Β' (1615) καὶ Καλλινίκου Β' (1805).

ΜΑΝΟΥΗΛ 12. ΓΕΛΕΩΝ.

Τὸ σιγγίλλιον ἐστὶ τοῦτο:

Καλλίνικος ἐλέω Θεοῦ κτλ.

+ Πολλοὶς τοῖς ἔξω σοφοῖς, καὶ τοῖς πνευματοφόροις ἱεροῖς πατράσιν ἡμῶν διατεθρύλληται ὅσα καὶ οἷα τὰ τῆς παιδείας ἀγαθὰ· αὕτη καὶ γὰρ ἡμῖν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φαύλου διάκρισιν περιποιεῖ, τὰ μὲν ἐλέσθαι, τὰ δὲ φυγεῖν παραινῶσα, ὑπ' αὐτῆς τὰ ἡθὴ κοσμούμενα ἐπαίνετοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς παριστάνουσιν· αὕτη πῶς οἰκονομητέον, πῶς πολιτικῶς χρηστέον πράγμασι καὶ μυρία ἄλλα συμφέροντα τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἐκδιδάσκει τοὺς μετεληφότας, καὶ τῇ ψυχῇ οἷον κάλλιστον περιτίθει τὸν κόσμον, καὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας αὐτῇ περιποιούσα, καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἥ δυνάττον, ὅμοιον Θεῷ ἀποφαίνουσα. Διὰ ταῦτα καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ με-

γάλη Ἐκκλησία, ὅπου ἂν κατίδῃ σχολὰς συνισταμένας πρὸς διδασκαλίαν τοῦ τοιούτου θεοσδότου τῶν ὀντι χρημάτων, καὶ τῆς παρ' αὐτῆς ἐπικουρίας δεομένης εἰς διαμονήν, προθύμως πάνυ ἐπιδαφιλεύεται αὐταῖς τὴν ἀντίληψιν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἐν τῇ κατὰ τὸ Πέγιογλου Πέραν τῆς πόλεως ἐκκλησίᾳ καὶ ἐνορίᾳ τῶν ἐνδόξων Εἰσοδίων τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ἐντὸς τοῦ Παρυκαπίου ὑποδομῆται ἐκπαλαί οἶκος διὰ δαπάνης τῶν ἐκεῖ εὐσεβῶν ἐνοριτῶν καὶ φιλοκάλων χριστιανῶν, καὶ κοινῆς συνδρομῆς καὶ ἐπιμελείας, διωρίσθη εἶναι καὶ λέγεσθαι κοινὸν σχολεῖον τῶν ἐλληνικῶν μαθημάτων, καὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας γραμμάτων, ἐπὶ τῷ διδάσκειν, οἰκούντας ἐν αὐτῷ, τὸν τε διδάσκαλον τῶν ἐλληνικῶν, καὶ τὸν παιδαγωγόν, καὶ ἐκπαιδεύειν τοὺς προσερχομένους καὶ φοιτῶντας μαθητάς, καὶ οὕτω χάριν προικὸς ἀφιερῶσιν οἱ οἶκοι, καὶ ἀπεδείχθησαν κοινὰ σχολεῖα παρὰ τῶν ἐνοριτῶν τοῦ Πέγιογλου φιλογενῶν καὶ φιλομούσων προσφιερωσάντων καὶ ἀναθεμένων αὐτοῖς καὶ βιβλιοθήκην καὶ ὅσα χρειώδη καὶ ἀναγκαῖα, οἷον πακίρκα καὶ ἄλλα, καταγραφέντα ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι· διὰ σπουδῆς δὲ καὶ ἀόκνου ἐπιμελείας τῶν αὐτῶν εὐλογημένων ἐνοριτῶν, καὶ ἄλλων εὐσεβῶν τοῦ αὐτοῦ ἐχομένων ζήλου, διωρίσθησαν διδόνθαι εἰς αὐτὰς τὰς σχολὰς ἐτήσια, καὶ μηνιαία, καὶ προσφέρεσθαι λόγῳ βοηθείας, ἐκ μὲν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ τῶν Ποστανίων καθ' ἕκαστον μῆνα γρόσια τὸν ἀριθμὸν δέκα, ἐκ δὲ τῆς Παναγίας τῶν Καφατιανῶν ὡσαύτως δέκα, καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου πέντε, ἐκ δὲ τῆς Ἑλπίδος τῆς ἐν τῷ Κοντοσκάλῳ τῆς βασιλευούσης ταύτης τῶν πόλεων κατ' ἔτος γρόσια ἐβδομήκοντα πέντε, ἐκ τῆς ἁγίας Κυριακῆς τῆς κατὰ τὸ Κούμ-καπὶ ἐτησίως τριάκοντα, ἐκ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Ἀγίας ἐτησίως πενήκοντα, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς εὐλογημένων ρουφετίων προσφέρεσθαι καὶ διδόνθαι, ἥτοι ἀπὸ τοῦ κουτίου τοῦ ἐν τῷ Ζιντάν καπουσί τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν ἀμπατζίδων γρόσια ἐξήκοντα, ἀπὸ δὲ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν φερμελετζίδων τῶν ἐν Γαλατᾷ ἑκατὸν εἴκοσι, ἀπὸ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν καπήλων τοῦ Γαλατᾷ κατὰ μῆνα γρόσια πέντε, ἀπὸ τῶν μπογιατζίδων τῶν ἐν Γαλατᾷ ἐτήσιον δώδεκα, καὶ παρὰ τοῦ κυρ Κωνσταντίνου τοῦ ἐν τῷ Χαβιανοχανίῳ κατὰ μῆνα γρόσια πέντε, ἀπὸ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν ἀμπατζίδων τοῦ Γαλατᾷ ἐτήσιον γρόσια πενήκοντα, ἀπὸ τῶν πογιατζίδων τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ ἐτησίως γρόσια εἴκοσι, ἀπὸ τῶν τουζλαητζίδων ἐτήσιον γρόσια πέντε, ὡσαύτως δὲ διδόνθαι κατὰ μῆνα εἰς τὰς εἰρημένας δύο σχολὰς δεκάοκτώ γρόσια ἐκ τοῦ ἐνὸς γεδικίου τοῦ καπηλείου Μικροῦ Κανδυλὶ τοῦ ἐν τῷ Γαλατᾷ, ὅπερ ἀφιέρωσιν αὐταῖς ἀπὸ ἐλέους φιλογενῶν τινων καὶ φιλοκάλων εὐσεβῶν, ἀφιερῶθη δὲ καὶ ἐν μούλιον γαιαρχήριον ἐργαστήριον φερμελετζιδικὸν καίμενον ἐν τῷ Καρὰ-κιοϊεῖς τὴν σειρὰν τῶν φερμελετζιδικῶν ἐργαστηρίων, καὶ ἔχον ἐκ μὲν τοῦ ἐνὸς μέρους τὸ ἐργαστήριον τοῦ Γεωργίου Κῶου, ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου τοῦ Νικολάου Τηνιακοῦ, καὶ προσηράσθη ἀνατεθὲν ταῖς εἰρημέναις δύο σχολαῖς παρ' αὐτοῦ τοῦ εὐλογημένου